

BISKUP JOSIP JURAJ STROSSMAYER

110. obljetnica smrti

Na 110. obljetnicu spomena smrti Josipa Jurja Strossmayera, biskupa bosanskog ili đakovačkog i srijemskog, graditelja ove đakovačke katedrale, prikazat ćemo svetu misu za njega i prisjetiti se lika i djela toga velikana naše Crkve i Domovine, i to kroz prizmu njegova biskupskog gesla „*Sve za vjeru i za Domovinu*“, u prvom redu „*Sve za vjeru*“

Jedan hrvatski povjesničar napisao je: "Rijetko tko je tako obilježio svojom osobnošću pola stoljeća nacionalnu povijest kao što je biskup Strossmayer obilježio povijest hrvatskog naroda". Doista, osoba Josipa Jurja Strossmayera, biskupa bosanskog ili đakovačkog i srijemskog, u našoj nacionalnoj i crkvenoj povijesti nije svakidašnja. Bez poznavanja lika i djela Josipa Jurja Strossmayera nemoguće je razumjeti hrvatsko crkveno političko i kulturno biće s kraja 19. i početka 20. stoljeća.

Strossmayer: biskup - učitelj

Danas kad se govori i piše često se prelazi preko činjenice da je Josip Juraj Strossmayer bio u prvom redu pravi biskup katoličke Crkve, Ordinarij vlastite biskupije i pastir naroda Božjega. Ovaj aspekt njegove ličnosti ostao je dosad odveć zanemaren u znanosti i u javnom životu. Biskup Strossmayer bio je učitelj svoje biskupije živom riječju, propovijedima i govorima, nagovorima, i pozdravima u raznim zgodama, ali i pisanom riječju, ponajviše Korizmenim poslanicama i Okružnicama. U njima je tumačio ne samo takozvane "vječne" istine, nego i moralne istine koje, već prema vremenu i mjestu, podliježu stalnim promjenama. Te Poslanice i Okružnice sadržajno su bogate, odgojno važne, naročito od vremena kada je u njima komentirao socijalne enciklike pape Lava XIII. I ne može se govoriti ni kompetentno ni objektivno o Strossmayeru kao književniku ako se ne uzmu u obzir njegove Poslanice.

U želji da njegova pastirska riječ dopre do zadnjeg vjernika biskup je pokrenuo biskupijsko glasilo *Glasnik biskupije Đakovačko-Srijemske* koji neprekidno izlazi 143 godine pod raznim imenima, danas pod imenom *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije*. A da u svojoj učiteljskoj i pastirskoj službi bude što slobodniji, biskup je 1880. godine nabavio *vlastitu tiskaru* koju je komunistička vlast nacionalizirala 1948. godine.

Biskup Strossmayer bio je učitelj i u *katehizaciji* djece i mladih. Svećenicima je poručio: „poučavanje i katekiziranje mladeži držimo za najsvetiju i najvažniju stvar zvanja svoga“. Da svećenici dobiju u ruke bolje i savršenije izdanje kršćanskog nauka biskup je dao prirediti novi katekizam. Biskup je od svećenika tražio da se kao katehete- „blagovjesnici“ nadahnjuju Svetim pismom, da imaju duha i ljubavi Isusove prema mladeži i školi, te da budno paze da djeca dolaze na vjersku pouku nedjeljom i blagdanom. Zatim, njegovi govori i Akademiji i Sveučilištu i raznim školama od početka do kraja prava su evangelizacija tadašnjeg društva.

Strossmayer: biskup – svećenik

Biskup Strossmayer je kao biskup-svećenik posebnu brigu vodio o svećenicima. Njima je uputio riječ, 29. rujna 1850. godine, na dan svoga ustoličenja. Njima je veoma često upućivao svoju pastirsku riječ, govorio im je o uzvišenosti svećeničkog poziva, o svećeničkom zvanju, o svojstvima pravog svećenika, o uzornom životu i doličnom odijevanju, o pripravi na pravu kršćansku smrt i o svećeničkoj oporuci. Pozivao ih je na uzoran i primjeren život i branio ih od kleveta koje su dolazile „od najvišeg u hrvatskoj državi mjesta“. Pozivao je redovnike, najčešće isusovce, da drže duhovne vježbe za svećenike. Svećenike je poticao da iskoriste korone i druge pastoralne sastanke i rasprave za svoju duhovnu izgradnju, i da jedni drugima budu na pomoć, napose u bolesti i starosti. U njegovo vrijeme za našu biskupiju zaređeno je 280 svećenika.

Kao što se brinuo o svećenicima, tako se brinuo o *Bogoslovnom sjemeništu* u Đakovu u kojemu je započeo svoje visoko školovanje i kroz pet godina bio odgojitelj i profesor. Na početku svoje biskupske službe govorio je i o potrebi *Malog ili Dječaćkog sjemeništa*, cijelo vrijeme sabirao je sredstva za uzdržavanje te ustanove, a osnovao je zakladu, ali mu je uspjelo tek pred kraj života otvoriti *Dječaćko sjemenište u Osijeku* (1899.).

Za odgoj *bosanske franjevačke mladeži* dao je izgraditi posebnu zgradu u kojoj je otvorio *Kolegij svetog Bonaventure*. Danas je u toj zgradi smješten Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu.

Nastojeći da se biskupija duhovno obnovi nije samo izdao *Biskupijski obrednik* i *Biskupijski kalendar*, nego je promicao štovanje Srijemskih mučenika, a nadalje kult Svete Braće Ćirila i Metoda. Kroz pedeset godina njegova upravljanja biskupijom u svim župama biskupije njegovim nastojanjem održane *pučke misije* nekoliko puta koje su vodili Isusovci, Franjevci i Dominikanci. On je poticao osnivanje *katoličkih društava* i *bratovština*, npr. Sv. Ružarija, Sv. Obitelji, Svetog Djetinjstva za misije, Bratovština kršćanskog nauka, Bratovština

Svetog Ćirila i Metoda, i dr. Prema statistici broj članova svih bratovština u biskupiji iznosio je oko 20.000. Te Bratovštine je katoličke udruge smatrao je protuustuk sekularizacije XIX. Stoljeća. Prigodom proslave velikog jubileja, o 1900. obljetnici kršćanstva, biskup Strossmayer je posvetio cijelu biskupiju Presvetom Srcu Isusovu.

U Đakovo je 1868. godine pozvao *Milosrdne sestre sv. Križa* koje su bile preko stoljeća i po u službi Ljubavi ne samo u Đakovačkoj biskupiji nego mnogo šire. Za tolike sestre možemo reći da su položile svoje živote na oltar ljubavi prema bližnjemu u lazaretima, bolnicama, staračkim domovima.

Biskup Strossmayer je na I. vatikanskom koncilu namjeravao govoriti o *mjestu i ulozi laika u Crkvi*. O tom pitanju progovorio je prigodom održavanja *Prvog hrvatskog katoličkog sastanka održanog u Zagrebu 1900. godine*. Kad je sastanak bio najavljen, Strossmayer je poslao poruku: “Ne može biti ništa ljepšega i spasonosnijega na ovome svijetu, nego vidjeti, kako se ljudi ne samo svećeničkog zvanja, nego osobito i svjetskoga zvanja sastaju i međusobno vijećaju, kako bi se probudio duševni život u narodu.” Posebno je vrijedno istaknuti njegovu riječ o *„položaju žena i gospoja“*: “Mi biskupi želimo, da se u svetoj Crkvi katoličkoj, koliko je moguće obzir uzme na lijepi, divni i sjajni položaj žena i gospoja. Vjerujte mi, u ženskom spolu leži osobita moć apostolata... Nije svećeništvo vlastitost žena, ali jedno je: ženski spol tako divnu zadaću ima, da se upravo može reći, da je to spol apostolski”.

Strossmayer se zauzeo za *obnovu redovne crkvene hijerarhije u Bosni i Hercegovini* te za njezinu integraciju s Crkvom u Hrvatskoj.

Strossmayer je insistirao i materijalno i moralno pomagao da se „hospicij“ i „kaptol“ sv. Jeronima u Rimu prenamjeni u Zavod za školovanje hrvatskih svećenika.

Biskup Strossmayer je uspostavio je kontakte s *iseljenom Hrvatskom*, napose s Hrvatskom bratskom zajednicom, s članovima koje se dopisivao, pokušao im osigurati potrebne svećenike za pastvu.

Gradnje crkvenih objekata. - Osim monumentalne katedrale u Đakovu za koju je papa Ivan XXIII., sveti, rekao da je „najljepša crkva između Istambula i Venecije“, u njegovo doba izgrađene su crkve u Osijeku, Erdeviku, Franjinom dolu (Zemun), Podvinju, Putincima, Satnici, u Tekijama (Petrovaradinu). U njegovo vrijeme izgrađeno je još 13 novih župnih i 48 novih filijalnih crkava, te 30 grobljanskih kapelica i oko 200 obnovljenih crkava.

Strossmayer: biskup – pastir

Josip Juraj Strossmayer bio je kao biskup (dobar) pastir. Neki su mu prigovarali da zbog putovanja Europom i bavljenja politikom i svjetovnim pitanjima zanemaruje svoju biskupiju. Istina, u prvim godinama nakon svoga imenovanja biskup je mnogo putovao najviše radi zdravlja, ali je biskupiju uvijek povjerio brižnim rukama svojih suradnika, naslovnih biskupa ili kanonika. Sam je biskup Strossmayer sve župe osobno *pohodio* pet, neke osam, a osječke župe i deset puta. Dobar poznavalac pastoralnog djelovanja biskupa Strossmayera napisao je: „Strossmayer je znamenit ne samo kao kulturni i politički, nego prvenstveno i najviše kao pastoralni radnik.“

Biskup Josip Juraj Strossmayer nije bio samo učitelj svoje biskupije nego i *pastir* koji je kršćanska načela i tumačio i po njima živio. On je nakon svoje smrti ostavio biskupiju sređenu na duhovnom, pastoralnom i materijalnom planu.

Strossmayer – upravitelj crkvenih dobara. – Biskup Strossmayer bio je vrstan i brižan *upravitelj crkvenih dobara* koji je vodio brigu o velikom Vlastelinstvu, od kojeg je živio ne samo on nego i stanovnici Đakovštine. Bio je široke ruke ne samo kao mecena nego i kao dobrotvor.

Postradalima od požara pomaže. – U Đakovštini bili su česti požari. Biskup Strossmayer je mnogim postradalima od požara pritekao u pomoć.

Plaća dodatno prigodom obračuna. – Daje više nego što je netko zaslužio.

Biskup oprašta dugove. –

Prigodom otkupa kmetstva. Segregacija se valjda nije nigdje tako mirno i na zadovoljstvo bivših podanika obavila, kao upravo u đakovačkom vlastelinstvu pod biskupom.

Biskup prema doseljenim Slovacima nije bio tvrd, naprotiv, dao im je zemlju po najnižoj otkupnoj cijeni.

Biskup odobrava pašu i žirovinu. - Bivši biskupski podanici uživali su pašu i žirovinu po biskupovim šumama.

Autori monumentalne monografije o Strossmayeru, koji su ga izbliza poznavali priznaju: „Nije bilo nevolje ili kušnje, koja je trla seljaka, a da ona ne bi dirala i duše biskupove. On, koji se prema podanicima svojim nije nikada ponio kao vlastelin, nego više kao otac i prijatelj.“

Biskup Strossmayer ispituje savjest pred biskupijskom javnošću. - Na kraju svoje Korizmene poslanice **1892.** godine, u kojoj je komentirao encikliku pape Lava XIII. o radničkom pitanju, biskup Strossmayer je ispitao svoju savjest pred sobom i pred biskupijskom i općom javnošću:

„I ja kao biskup uživam opsežno dobro; dužnost mi je dakle sveta to dobro zdušno i pomnjivo obrađivati i to ne samo sebe samoga i svoje vlastite časti i probitka radi, nego i radi dobroga primjera i radi budućih vremena... Rekli ljudi strastveni i nepravedni, što im je drago, bacili na me klevete i potvore, kakve im

drago, ja mogu pred Bogom i mojom svijesti reći: da sam i u tom obziru dužnost svoju vršio... Ja dvojim, da li ima igdje u cijeloj zemlji bolje obrađenih zemalja, nego su obrađene naše zemlje... Bog me sačuvaj, da bi se ja ovim pred svijetom pohvaliti htio. „Servus inutilis sum, quod facere debui, feci“ – „Sluga sam beskoristan, učinih što sam bio dužan učiniti (usp. Lk 17,10).

Biskup Strossmayer u osobnom životu

- Nije se s *novcem razbacivao*, nije živio kao velikaš, na samome sebi najviše je štedio. On je novac u velike cijenio, ali nikada za sebe, nego za velike potrebe Crkve i naroda.
- Sve *dragocjenosti*, npr. križ, lanac i prstenje, ili su od njegovih prethodnika ili su darovi njegova svećenstva. On nije ni jednoga kupio.
- *Namještaj* mu je također jednostavan, starinski. Najmilije su mu u sobi knjige, njegova bogata biblioteka, kao negda slike, koje je poklonio akademiji.
- Biskup je *po blatu* išao u svoju crkvu (katedralu). Isto tako i zimi i ljeti dolazio je po blatu pred svoj omiljeli „Glashaus“ (Staklenik), da se ondje u zavjetrini na suncu ali po neravnoj kamenitoj pržini (pijesku) šeće.
- *Odlazak u toplice*. Počevši od godine 1853. biskup je ljeti odlazio redovito u toplice, nekada u Karlove Vari i Marijine Lazni, ili u našu Jamnicu, a od g. 1866. neprekidno u Rogašku Slatinu. Ondje je, samo u jednoj sobi, živio najjednostavnije, a svećenika pratioca počeo je uzimati tek od godine 1894., kada je stupio u osamdesetu života.
- Jedino *biskupovo gostoljublje* nije poznavalo granica štedljivosti. Kod kuhinje svaki dan nahranjivao je najmanje 10 do 15 siromaha i putnika, a pri njegovu stolu blagovao je svaki prolaznik stranac i domaći, svaki svećenik, svaki časnik. Dok je biskup druge počastio, sam je *najmanje jeo i pio*.
- *Sav mu je život bio jednostavan*; dnevni red od mladosti pa do starosti točan kao sat. Učinio se je prema sebi siromahom. Čuvao je forinte, slagao stotinjarke i hiljadarke, ali ne za sebe, nego da ih u desetinama i stotinama hiljada, pače u milijunima, sve dade na oltar vjere i domovine. Od svojih tajnika i povjerenika tražio je da mu točno polažu račun za svaki novčić, npr. *Nikola Voršak*, kanonik Sv. Jeronima u Rimu, točno je vodio svoj blagajnički dnevnik o novcu potrošenom za pisma i fijaker što ga je plaćao kad je išao po kakvu Strossmayerovu narudžbu. Strossmayer se ljutio kad se računi nisu čuvali i kad su, eventualno, stizale potražnje za ono što je on bio platio.

- Nedavno prikazani film završava sa scenom četveroprega. Ta scena, kako je prikazana, baca sjenu na život biskupa Strossmayera. On je volio svoj *četveropreg* i on je bio jedini *njegov luksuz*.

Autori biografije biskupa Strossmayera završavaju poglavlje „Mrtva ruka“ sljedećom konstatacijom:

„Crkva je naša po njem čuvena; a Hrvatska po Strossmayeru s obzirom na kulturu nije više najsiromašnija, najzapuštenija. Znade za nju sva Europa; po Strossmayeru poznaje ju sav izobraženi svijet. Šta bi bila Hrvatska bez njegove darežljive ruke? Bojimo se da i danas još: duševni rob. Pa ipak imade ih, koji i danas na sva usta viču i uče: da hrvatski narod od episkopata svoga niti je imao, niti imade kakove koristi. Patuljci.“

Biskup Josip Juraj Strossmayer je velik sin svoga naroda, a “narod imade pravo na svoje velike ljude samo u toliko u koliko ih poznaje, imade ih pravo svojatati samo onda, ako ih poznaje (i cijeni)”. Njemu su se podizali spomenici i njegovim imenom nazivali trgovi i ulice širom slavenskih gradova, no on je sam sebi podigao spomenik ustanovljujući znanstvene ustanove, pomažući sirotinji, školjući buduće prosvjetitelje, umjetnike, znanstvenike, svećenike i gradeći crkve.

Josip Juraj Strossmayer bio je katolički biskup koji je kao biskup i teolog, svećenik i pastir, humanist i vizionar, domoljub i rodoljub, politički i kulturni, prosvjetni i gospodarski djelatnik, inicijator brojnih pothvata i mecena, donator i dobrotvor institucija i pojedinaca, sve svoje intelektualne i fizičke sposobnosti ugradio u crkveno, i nacionalno, kulturno i političko dobro hrvatskog naroda i drugih naroda. On nije bio nazdravičar i deklamator nego duboki mislilac, ustrajan i dosljedan radnik za dobro svoga naroda. Kroz 55 godina biskupovanja on je ostao vjeran svome geslu: „*Sve za vjeru i za Domovinu*“.

A najveća nagrada i priznanje bila mu je posjeta **pape Ivana Pavla II.**, svetoga, njegovom Osijeku i Đakovu, napose njegovoj katedrali.